

Factors related to tourism consciousness for forest conservation in the northern region of Thailand

Yuchita Kunharming¹

Phatpitta Sreesoompong²

Warach Madhyamapurush³

Ruthaiphath Phimolsri⁴

Received: 23/07/2023, Revised: 13/08/2023, Accepted: 20/10/2023

Abstract

This study aims to study Factors related to tourism consciousness for forest conservation in the northern region of Thailand using quantitative research methods. using tools: Questionnaire to collect data from Thai tourists visiting in the northern region. A total of 400 people using statistics to analyze the data include: percentage , mean , standard deviation , use of Independent Sample t-test statistics, one-way analysis of variance and correlation statistics. Pearson's Simple Product Moment Correlation Coefficient.

The research found that demographic factors include gender, status, occupation, income, travel characteristics and travel frequency. It is a factor that has a relationship with tourism consciousness for forest conservation that is not different. But the age factor Education level Travel time Vehicles used and costs vary. It will have different effects on tourism consciousness for forest conservation at the significance level of 0.05 Factors that are related to tourism consciousness for forest conservation as a whole are at a high level ($\bar{x} = 4.18$) (S.D. = 0.74), with the aspect of knowing the value and cherishing of resources at the highest level ($\bar{x} = 4.40$) (S.D. = 0.63), followed by the aspect of sustainable resource utilization at the

¹ Doctor of Philosophy Program in Tourism and Hotel Management , School of Business and Communication Arts , University of Phayao

² Lecturer , Tourism and Hotel Management , School of Business and Communication Arts , University of Phayao

³ Lecturer , Tourism and Hotel Management , School of Business and Communication Arts , University of Phayao

⁴ Lecturer , Tourism and Hotel Management , School of Business and Communication Arts , University of Phayao

* Corresponding author; E-mail address: loogtaw@hotmail.com

highest level ($\bar{x} = 4.38$) (S.D. = 0.66), the aspect of participation in resource preservation is at a high level ($\bar{x} = 4.13$) (S.D. = 0.65) and the regulatory aspect is at a high level ($\bar{x} = 3.83$) (S.D. = 0.92)

Keywords: Factors , relationship , consciousness , tourism , forest conservation

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ ป่าในเขตภาคเหนือ ประเทศไทย

ยุชิตา กันหาหมิง¹

พจน์พิตดา ศรีสมพงษ์²

วรัชต์ มัธยมบุรุษ³

ฤทัยภัทร พิมลศรี⁴

วันรับบทความ: 23/07/2566, วันแก้ไขบทความ: 13/08/2566, วันตอบรับบทความ: 20/10/2566

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่าในเขตภาคเหนือ ประเทศไทย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาเยือนในเขตพื้นที่ภาคเหนือ จำนวนทั้งสิ้น 400 คน โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation), การใช้สถิติ t-test แบบ Independent Sample , การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way Analysis of Variance) และสถิติสหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ สถานภาพ อาชีพ รายได้ ลักษณะการเดินทาง และความถี่ในการเดินทาง เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่าที่ไม่แตกต่างกัน หากแต่ปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษา ช่วงเวลาการเดินทาง พาหนะที่ใช้และค่าใช้จ่ายที่แตกต่างกัน ย่อมมีผลต่อจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่าที่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.18$) (S.D. = 0.74) โดยด้านการรู้คุณค่าและห่วงใยในทรัพยากรอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.40$) (S.D. = 0.63) รองลงมา คือ ด้านการใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างยั่งยืนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.38$) (S.D. = 0.66) ด้านการมีส่วนร่วม

¹ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรม คณะบริหารธุรกิจและนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

² อาจารย์ , สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรม คณะบริหารธุรกิจและนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

³ อาจารย์ , สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรม คณะบริหารธุรกิจและนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

⁴ อาจารย์ , สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรม คณะบริหารธุรกิจและนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

* Corresponding author; E-mail address: loogtaw@hotmail.com

ร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.13$) (S.D. = 0.65) และด้านกฎระเบียบข้อบังคับอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.83$) (S.D. = 0.92)

คำสำคัญ: ปัจจัย , ความสัมพันธ์ , จิตสำนึก , การท่องเที่ยว , การอนุรักษ์ป่า

บทนำ

ประเทศไทยเป็นอีกประเทศหนึ่งที่ประสบความสำเร็จจากการท่องเที่ยวชุมชนซึ่งจะเห็นได้จากการที่ชุมชนในหลายๆแห่งได้รับรางวัลทางการท่องเที่ยว เช่น ชุมชนบ้านเชียง ชุมชนบ้านไร่กองขิง ชุมชนบ่อหิน ฟาร์มสเตย์ ชุมชนบ้านแม่กำปอง ชุมชนบ้านปราสาท ชุมชนบ้านนาต้นจั่น เป็นต้น ซึ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวชุมชนในประเทศไทยนั้นมีความหลากหลายทั้งระบบนิเวศวิทยา ป่าเขา วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ที่เป็นปัจจัยเสริมให้การท่องเที่ยวนั้นมีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่มีความโดดเด่นโดยมีการบูรณาการด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตสู่ระบบการท่องเที่ยวธรรมชาติโดยมีสิ่งแวดล้อมเป็นฐาน โดยเฉพาะพื้นที่เปราะบางตามชายขอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยมีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบและมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมอนุรักษ์และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในท้องถิ่นเนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้กับชุมชนชนบทมากที่สุด ซึ่งนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 ที่ถือเป็นยุคของการพัฒนาอุทยานแห่งชาติ เป็นยุคที่ส่งเสริมให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่จะสร้างรายได้หลักของประเทศและเป็นยุคของการมีส่วนร่วมในการจัดการอุทยานแห่งชาติโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเข้ามามีบทบาท (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2561) โดยเริ่มจัดทำโครงการนำร่องในการพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืนโดยเน้นสร้างความแข็งแกร่งให้กับราษฎรและชุมชน โดยได้ดำเนินโครงการการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนมีส่วนร่วมซึ่งเป็นกิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมเพื่อการเสริมสร้างเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนให้แก่ชุมชน

พื้นที่อุทยานแห่งชาติในเขตภาคเหนือของประเทศไทย เป็นอีกหนึ่งพื้นที่อนุรักษ์ของประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งมีการกิจและความรับผิดชอบที่สำคัญ คือ การจัดการทรัพยากรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ สนับสนุนการดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และกิจกรรมชุมชนในพื้นที่อนุรักษ์ ซึ่งอุทยานแห่งชาติในเขตภาคเหนือ มีเนื้อที่ครอบคลุม 17 จังหวัด ซึ่งในแต่ละพื้นที่จะมีสถานที่เที่ยวต่างๆที่มีความโดดเด่นแตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะในเขตภาคเหนือที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยธรรมชาติอันสวยงาม โดยในปี พ.ศ. 2562 อุทยานแห่งชาติในเขต

ภาคเหนือมีจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว จำนวน 7,478,565 คน (สำนักฟื้นฟูและพัฒนาพื้นที่อนุรักษ์, 2564)

ในยุคปัจจุบันที่การเดินทางท่องเที่ยวมีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้น นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ภายในวันเดียวหรือใช้เวลาการท่องเที่ยวในเวลาอันจำกัด พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เริ่มเปลี่ยนไปซึ่งเป็นผลให้เกิดการพัฒนารูปแบบการเดินทางท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ๆ เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงมุมมองต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่มีการพิจารณาองค์ประกอบอื่นๆ ของแหล่งท่องเที่ยว นอกเหนือไปจากสิ่งที่เห็นซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่หลีกเลี่ยงไม่ได้จากความต้องการและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะการสร้างมูลค่าเพิ่มทางความคิดต่อแหล่งท่องเที่ยวในด้านอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในเขตอนุรักษ์และเป็นที่ยอมรับในการเดินทางมาท่องเที่ยวดังเช่นในเขตอุทยานที่มีพื้นที่โดยรอบที่มีความหลากหลายทางด้านวิถีชีวิตของชุมชนที่มีเอกลักษณ์ที่มีความผสมกลมกลืนกันระหว่างธรรมชาติและวิถีชีวิตได้อย่างลงตัว โดยบางชุมชนที่อยู่โดยรอบเขตอุทยานเองได้รับการสนับสนุนจากทางอุทยานแห่งชาติให้สามารถใช้พื้นที่และแหล่งท่องเที่ยวบางส่วนมาช่วยสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อสร้างรายได้โดยใช้เครื่องมือการท่องเที่ยวชุมชนมาเป็นส่วนช่วยในการขับเคลื่อนและพัฒนาเพื่อเชื่อมโยงให้คนกับพื้นที่อนุรักษ์อยู่ร่วมกันได้ที่ยังสามารถรักษาภูมิปัญญาชาวบ้านและวัฒนธรรมท้องถิ่นเอาไว้ได้โดยใช้การท่องเที่ยวในพื้นที่อนุรักษ์เป็นเครื่องมือ ซึ่งแนวทางนี้สามารถทำให้ป่าอยู่อย่างมั่นคง สังคมและชุมชนอยู่ได้อย่างเข้มแข็ง และหากจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีเป็นจำนวนมากทำให้เกิดผลกระทบทางการท่องเที่ยวตามมา เช่น ปัญหาขยะที่เพิ่มมากขึ้น ต้นไม้และพันธุ์พืชถูกทำลายจากนักท่องเที่ยวที่มีการเด็ดหรือตัดดอกหรือใบพืชนั้นๆ การเข้าไปในเขตพื้นที่อนุรักษ์ เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้อาจเกิดจากการที่นักท่องเที่ยวบางส่วนยังไม่เข้าใจและตระหนักถึงผลกระทบที่จะตามมาจากการท่องเที่ยวที่ไม่ให้ความสำคัญกับการดูแล รักษา และอนุรักษ์ธรรมชาติ การให้ความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้กับนักท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติได้ดียิ่งขึ้น

ฉะนั้น เพื่อเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาก็อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคตจึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาปัจจัยที่มีผลกับจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวในการอนุรักษ์ควรมีความสัมพันธ์กันอย่างไรจึงจะเหมาะสมและจะส่งผลให้เกิดการพัฒนา รูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ป่าในเขตพื้นที่อนุรักษ์ได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่าในเขตภาคเหนือประเทศไทย

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างฉลาด โดยใช้ให้น้อย เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยคำนึงถึงระยะเวลาในการใช้ให้ยาวนาน และก่อให้เกิดผลเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด รวมทั้งต้องมีการกระจายการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างทั่วถึง อย่างไรก็ตาม ในสภาพปัจจุบันทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความเสื่อมโทรมมากขึ้น ดังนั้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงมีความหมายรวมถึงการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมด้วย

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสามารถกระทำได้หลายวิธี ทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนี้

(1) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยทางตรง ซึ่งปฏิบัติได้ในระดับบุคคล องค์กร และระดับประเทศ ที่สำคัญ คือ การใช้อย่างประหยัด การใช้เท่าที่มีความจำเป็น เพื่อให้มีทรัพยากรไว้ใช้ได้นาน เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่ามากที่สุด , การนำกลับมาใช้ซ้ำอีก สิ่งของบางอย่างเมื่อมีการใช้แล้วครั้งหนึ่งสามารถที่จะนำมาใช้ซ้ำได้อีก เช่น ถุงพลาสติก กระดาษ เป็นต้น หรือสามารถที่จะนำมาใช้ได้ใหม่โดยผ่านกระบวนการต่างๆ เช่น การนำกระดาษที่ใช้แล้วไปผ่านกระบวนการต่างๆ เพื่อทำเป็นกระดาษแข็ง เป็นต้น ซึ่งเป็นการลดปริมาณการใช้ทรัพยากรและการทำลายสิ่งแวดล้อมได้ , การบูรณะซ่อมแซม สิ่งของบางอย่างเมื่อใช้เป็นเวลานานอาจเกิดการชำรุดได้เพราะฉะนั้นถ้ามีการบูรณะซ่อมแซมจะทำให้สามารถยืดอายุการใช้งานต่อไปได้อีก , การบำบัดและการฟื้นฟู เป็นวิธีการที่จะช่วยลดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรด้วยการบำบัดก่อน เช่น การบำบัดน้ำเสียจากบ้านเรือนหรือโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น ก่อนที่จะปล่อยลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ ส่วนการฟื้นฟูเป็นการรื้อฟื้นธรรมชาติให้กลับสู่สภาพเดิม เช่น การปลูกป่าชายเลน เพื่อฟื้นฟูความสมดุลของป่าชายเลนให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ เป็นต้น , การใช้สิ่งอื่นทดแทน เป็นวิธีการที่จะช่วยให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติน้อยลงและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก การใช้ใบตองแทนโฟม การใช้พลังงานแสงแดดแทนแร่เชื้อเพลิง การใช้ปุ๋ยชีวภาพแทนปุ๋ยเคมี เป็นต้น และการเฝ้าระวังดูแลและป้องกัน เป็นวิธีการที่จะไม่ให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย เช่น การเฝ้าระวังการทิ้งขยะ สิ่งปฏิกูลลงแม่น้ำ คูคลอง การจัดทำแนวป้องกันไฟป่า เป็นต้น

(2) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยทางอ้อม สามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้

(2.1) การพัฒนาคุณภาพประชาชน โดมนสนับสนุนการศึกษาด้านการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องตามหลักวิชา ซึ่งสามารถทำได้ทุกระดับอายุ ทั้งในระบบโรงเรียนและสถานบันการศึกษาต่างๆ และนอกระบบโรงเรียนผ่านสื่อสารมวลชนต่างๆ เพื่อให้ประชาชนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการอนุรักษ์ เกิดความรักความหวงแหน และให้ความร่วมมืออย่างจริงจัง

(2.2) การใช้มาตรการทางสังคมและกฎหมาย การจัดตั้งกลุ่ม ชุมชน ชมรม สมาคม เพื่อการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่างๆ ตลอดจนการให้ความร่วมมือทั้งทางด้านพลังกาย พลังใจ พลัง

ความคิด ด้วยจิตสำนึกในควมมีคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรที่มีต่อตัวเรา เช่น กลุ่มชมรมอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของนักเรียน นักศึกษา ในโรงเรียนและสถาบันการศึกษาต่างๆ มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย มูลนิธิสืบนาคะเสถียร มูลนิธิโลกสีเขียว เป็นต้น

(2.3) ส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ช่วยกันดูแลรักษาให้คงสภาพเดิม ไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรม เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตในท้องถิ่นของตน การประสานงานเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักระหว่างหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับประชาชน ให้มีบทบาท หน้าที่ในการปกป้อง คุ้มครอง ปั่นฟูการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด

(2.4) ส่งเสริมการศึกษาวิจัย ค้นหาวิธีการและพัฒนาเทคโนโลยี มาใช้ในการจัดการกับ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การใช้ความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศมา จัดการวางแผนพัฒนา การพัฒนาอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ให้มีการประหยัดพลังงานมากขึ้น การค้นคว้าวิจัย วิธีการจัดการ การปรับปรุง พัฒนาสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน เป็นต้น

(2.5) การกำหนดนโยบายและวางแผนทางของรัฐบาล ในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมทั้งในระยะ สั้นและระยะยาว เพื่อเป็นหลักการให้หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องยึดถือและนำไปปฏิบัติ รวมทั้ง การเผยแพร่ข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งทางตรงและทางอ้อม

ซึ่งจากสภาพการณ์และสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ สำคัญของโลก คือ ความร่อยหรอของทรัพยากรและความเสื่อมโทรมในคุณภาพของสิ่งแวดล้อม ทำให้ หน่วยงานและองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมต่างมีเป้าหมายที่สำคัญสูงสุดในการ ดำเนินการ คือ ทำอย่างไรจึงจะให้สังคมโลกของเราเป็นสังคมที่ยั่งยืน โดยการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม มีแนวความคิดหลักในการดำเนินงาน ดังนี้คือ

หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation Approach) หลักการอีกประการหนึ่งที่ขอ เสนอเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน คือการมีส่วนร่วมของทุกคน โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความจริงที่ว่ามนุษย์ทุกคนบนพื้นโลกต่างล้วนได้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมทั้งสิ้น ดังนั้นเมื่อเกิดปัญหาใดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม แม้ว่าจะมีสาเหตุโดยตรงหรือโดยอ้อมจากมนุษย์ก็ตาม มนุษย์ต้องทำ หน้าที่รับผิดชอบในการแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่ง เพราะโลกของเรามีเพียงหนึ่งเดียว(One World) ผลกระทบที่เกิดขึ้นบนพื้นโลกจะแก้ปัญหาแบบต่างคนต่างทำอีกไม่ได้ ทุกคนต้องร่วมมือ ร่วมแรง และ ร่วมใจทำเพื่อจรรโลงโลกของเราซึ่งมีเพียงหนึ่งเดียวนี่ให้คงอยู่อย่างยั่งยืนตลอดไป หลักการนี้ได้สอดคล้องกับ แนวคิดของ Bruce Mitchell กล่าวว่า สิ่งที่เป็นหัวใจของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ การใช้กระบวนการพัฒนาคนและศักยภาพของคนและชุมชนเพื่อการพัฒนา รวมถึงการมีส่วนร่วมของ ประชาชนเป็นสำคัญ โดยในส่วนเป้าหมายของการจัดการเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น ได้เสนอหลักการที่ สำคัญต่อการวางแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้ 7 ประการ ได้แก่ (1) หลักการปฏิบัติ ทางระบบนิเวศ (Ecosystem Approach) (2) หลักการปฏิบัติอย่างยั่งยืน (Sustainable Action) (3) หลัก วิธีการแบบมีส่วนร่วม (Participative Approach) (4) หลักการเน้นปัญหาของประชาชนในพื้นที่ (People-

oriented Problem) (5) หลักการจัดการอย่างเหมาะสม (Adaptive Management) (6) หลักความเสมอภาค (Equal Emphasis) (7) หลักแห่งการมองการณ์ในอนาคต (Future Orientation)

หลักการจัดการแบบบูรณาการ (Integrated Management Approach) หลักการประการสุดท้ายของการจัดการสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน คือการใช้วิธีการจัดการแบบบูรณาการ (Integrated Management Approach) ที่เสนอแนะหลักการดังกล่าวเพื่อจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ก็เพราะเห็นแล้วว่า นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์สาขาใดสาขาหนึ่งไม่อาจจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมให้ลุล่วงได้ ปัญหาสิ่งแวดล้อมมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ มากมายทั้งที่อยู่ในส่วนของสาเหตุ หรือในส่วนของผลกระทบดังที่ได้กล่าวข้างแล้วในตอนต้น การให้นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญในทุกสาขาที่เกี่ยวข้องมาประชุม เพื่อระดมความคิด ย่อมได้แนวทางในการจัดการปัญหา สิ่งแวดล้อมได้ดีกว่าและมีประสิทธิภาพมากกว่าการแก้ปัญหาด้วย นักวิชาการเพียงคนเดียวหรือเพียงไม่กี่คน

ทั้งนี้ การจัดการทรัพยากรธรรมชาตินอกจากจะใช้หลักการการจัดการแบบบูรณาการแล้วจะต้องมอง ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นองค์รวมด้วย (Holistic Approach) เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน เนื่องจาก ปัญหาทรัพยากรมีความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนเกี่ยวโยงกับหลายมิติ ทุกสิ่งทุกอย่างต่างเกี่ยวพันและส่งผลกระทบซึ่ง กันและกันทั้งสิ้น อาจจะเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นทันทีหรือไม่ก็ตาม และอาจจะเกิดผลกระทบที่มนุษย์เองอาจ คาดไม่ถึงก็ได้ (องค์การบริหารส่วนตำบลลวณ , 2561)

อีกทั้งแนวคิดและทฤษฎีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในโครงการพัฒนาอันเนื่องมาจาก พระราชดำรินั้น ยังคำนึงถึงความสอดคล้องเกื้อกูลกันระหว่างการพัฒนาและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างเคร่งครัดมาโดยตลอด ความเข้าใจถ่องแท้ถึงธรรมชาติและสภาวะตามธรรมชาติ ตลอดจน ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติของพระองค์นั้นทำให้เกิดแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหลากหลายไม่ว่าจะเป็นเรื่องของทรัพยากรป่าไม้ และเรื่องของการอนุรักษ์ สภาพแวดล้อมในด้านต่างๆ ดังนี้

(1) ป่า 3 อย่าง ป่าไม้ 3 อย่างเป็นแนวคิดของการผสมผสานความต้องการในการอนุรักษ์และฟื้นฟู ทรัพยากรป่าไม้ ควบคู่ไปกับความต้องการด้านเศรษฐกิจและสังคม กล่าวคือ เพื่อป้องกันมิให้เกษตรกรเข้าบุกรุกทำลายป่าไม้ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ จึงควรให้ดำเนินการปลูกป่า 3 อย่าง เพื่อประโยชน์ 4 อย่าง คือ ป่า สำหรับไม้ใช้สอย , ป่าสำหรับเป็นไม้ผล และป่าสำหรับเป็นเชื้อเพลิง ป่าหรือสวนป่าเหล่านี้นอกจากเป็นการ เกื้อกูลและอำนวยประโยชน์ 3 อย่างนั้นแล้ว ป่าไม้นี้ไม่ว่าจะเป็นชนิดใดก็จะอำนวยประโยชน์ในการอนุรักษ์ดิน และน้ำ และคงความชุ่มชื้นเอาไว้ อันเป็นการอำนวยประโยชน์ อย่างที่ 4 ซึ่งเป็นผลพลอยได้

(2) ปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก ก็เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นความเข้าใจพระทัยอย่างลึกซึ้งถึงวิถี แห่งธรรมชาติ โดยที่ได้พระราชทานแนวคิดที่ว่าบางครั้งป่าไม้ก็เจริญเติบโตขึ้นเองตามธรรมชาติขอเพียงอย่าเข้าไปรบกวนและทำลายโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หากปล่อยไว้ตามสภาพธรรมชาติชั่วระยะเวลาหนึ่งป่าไม้ก็จะขึ้น สมบูรณ์เอง การระดมปลูกป่าด้วยความไม่เข้าใจ เช่น ปอกเปลือกหน้าดินซึ่งมีคุณค่ามากออกไป และปลูกพันธุ์ ไม้ซึ่งไม่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและระบบนิเวศน์บริเวณนั้น นอกจากต้นไม้ที่ปลูกไว้จะตายโดยไม่ได้

ประโยชน์แล้วยังทำลายสภาพแวดล้อมอีกด้วย แนวความคิดที่ลึกซึ้งนี้ จึงเป็นที่มาของคำว่า "ปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก" ซึ่งเป็นที่ยึดถือกันในหมู่ผู้รู้ทั่วไป

(3) ฝ่ายชะลอความชุ่มชื้น (Check Dam) ก็เป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่เกิดจากพระปรีชาสามารถอันยิ่งใหญ่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ได้ทรงคิดค้นขึ้นเพื่อเป็นวิธีการในการสร้างความชุ่มชื้นให้กับพื้นที่ป่าไม้ ด้วยวิธีง่ายๆ และประหยัด และได้ผลดีนั้นคือการสร้างฝายเล็กๆ ให้สอดคล้องไปกับสภาพธรรมชาติ โดยการใช้วัสดุธรรมชาติที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น ฝ่ายชะลอความชุ่มชื้น (Check Dam) มีอยู่ 2 ประเภทคือ ฝ่ายต้นน้ำลำธารสำหรับกักกระแสน้ำไว้ให้ไหลช้าลง และสามารถซึมลงใต้ผิวดินเพื่อสร้างความชุ่มชื้นในบริเวณนั้น และอีกประเภทหนึ่งคือ ฝ่ายดักตะกอนดินและทรายมิให้ไหลลงสู่แหล่งน้ำเบื้องล่าง ฝ่ายทั้ง 2 ประเภทสามารถสร้างความชุ่มชื้นและชะลอความชุ่มชื้นและระบบวงจรน้ำที่อำนวยประโยชน์แก่การฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าไม้ได้อย่างมีประสิทธิภาพดียิ่ง (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2563)

2. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติ และแหล่งวัฒนธรรมอย่างมีความรับผิดชอบ โดยไม่ก่อให้เกิดการรบกวนหรือทำความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่มีวัตถุประสงค์อย่างมุ่งมั่นเพื่อชื่นชม ศึกษา เรียนรู้และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ ลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาตินั้น อีกทั้งช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกิดประโยชน์ต่อชุมชนและท้องถิ่นด้วย

แนวคิดพื้นฐานและหลักการของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้แก่ 1) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติรวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และทรงคุณค่าในพื้นที่นั้น 2) เป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ มีการจัดการอย่างยั่งยืน ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบหรือส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมค่อนข้างต่ำและช่วยส่งเสริมการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืนตลอดไป 3) เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้และการให้การศึกษาเกี่ยวกับระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความประทับใจ และประสบการณ์ที่มีคุณค่าเพื่อสร้างความตระหนักและจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่นตลอดจนผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง 4) เป็นการท่องเที่ยวที่นำไปสู่การกระจายรายได้ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศโดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในภาคบริการต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นมากกว่าการท่องเที่ยวที่เคยส่งเสริมกันมาตั้งแต่อดีต

ดรชนิเอมพันธ์ และสุรเชษฐ์ เชษฐมาส (2539) กล่าวว่า โดยทั่วไป การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ 1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่ยังดำรงไว้ซึ่งสภาพดั้งเดิมของระบบนิเวศและวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น 2) นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จะต้องมีความรู้ที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาหาความรู้และประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติสามารถออกเป็น 4 ประเภท คือ นักท่องเที่ยวแบบหัวกระโทกที่เน้นความสำคัญในการศึกษาค้นคว้าขณะที่เที่ยวชมธรรมชาติ , นักท่องเที่ยวที่เน้นเจาะจงไป

เที่ยวสถานที่ธรรมชาติโดยเฉพาะ เพื่อจะได้รู้ได้เข้าใจในธรรมชาติหรือประเพณีท้องถิ่น , นักท่องเที่ยวที่ชอบไปสถานที่แปลกๆ ที่ไม่เคยไปมาก่อนและนักท่องเที่ยวที่บังเอิญต้องไปชมธรรมชาติเพราะเป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมท่องเที่ยวที่ตนเองได้เลือกไป 3) การตลาด นับเป็นส่วนสำคัญในการชักจูงนักท่องเที่ยวให้ไปท่องเที่ยวเป็นสื่อกลางระหว่างนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และแหล่งท่องเที่ยว ในการให้ข้อมูลเพื่อเป็นการช่วยให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจว่ารูปแบบของการท่องเที่ยวในลักษณะเช่นนี้เหมาะสม กับความสนใจและตรงตามความต้องการของตนเองหรือไม่และสามารถยอมรับกฎ หรือกติกาของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้หรือไม่และ 4) การบริการ ต้องเน้นการให้ข้อมูลข่าวสารและการบริการเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น บริการด้านสื่อความหมายธรรมชาติการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น การจัดที่พักที่สอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น มัคคุเทศก์นำทางในการเดินป่า เป็นต้น

3. แนวคิดการสร้างจิตสำนึก

จิตสำนึก (Consciousness) หมายถึง ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึกตระหนัก และการให้ความสำคัญต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เกิดขึ้นในระบบความคิดและจิตใจของมนุษย์ ลักษณะของจิตสำนึก เป็นสภาวะที่ผสมผสานกันระหว่าง ความรู้ความเข้าใจ ความคิด และความรู้สึก การเกิดจิตสำนึกเกิดจากการรับรู้ การเรียนรู้ การประเมินค่า จากสิ่งเร้าต่าง ๆ ประสบการณ์ จนเกิดเป็นความตระหนักถึงสำคัญของเรื่องนั้น ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดจิตสำนึก ได้แก่ 1) การรับรู้ 2) ทศนคติ 3) ประสบการณ์ และ 4) ระยะเวลาในการรับรู้ ความถี่ ความต่อเนื่อง

ระดับของการมีจิตสำนึก แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ 1) ความสนใจ มีความสนใจในเรื่องนั้น 2) ความเอาใจใส่ หรือใส่ใจในเรื่องนั้น เพราะเห็นว่าเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิต เห็นว่าเป็นสิ่งที่ตนเองต้องการและคาดหวังว่าจะให้เกิดจิตสำนึกดังกล่าว 3) ความรู้สึกเกี่ยวข้อง 4) ความรู้สึกอยากมีส่วนร่วม 5) ความต้องการลงมือปฏิบัติ

โดยมีวิธีการสร้างและการปลูกฝังจิตสำนึก กระทำโดยวิธีการ 8 วิธีดังนี้

- 1) การสร้างการรับรู้ การสร้างการรับรู้ในประเด็นที่ต้องการสร้างจิตสำนึก
- 2) การชี้ให้เห็นคุณค่า ความสำคัญ ความจำเป็น ที่ต้องตระหนัก
- 3) การกระตุ้นให้เกิดการคิด
- 4) การโน้มน้าวให้เกิดการยอมรับ
- 5) การชักนำให้นำไปปฏิบัติ
- 6) การเชิญชวนให้นำไปเผยแพร่
- 7) การตอกย้ำให้มีความต่อเนื่องในความคิดและการปฏิบัติ
- 8) การเสริมสร้างให้จิตสำนึกมั่นคงแข็งแรง

ทั้ง 8 วิธีการข้างต้นต้องอาศัย บุคคล อาศัยระบบและกลไก และอาศัยการสื่อสาร เป็นพลังขับเคลื่อนจากจุดเริ่มต้นไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย (ณัฐวิวัฒน์ สุทธิโยธิน, 2559)

4. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ศรีเพ็ญ ดรงคเดช (2539) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมและรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า องค์การสหประชาชาติได้นิยามศัพท์ไว้เมื่อ ค.ศ. 1981 ว่าการมีส่วนร่วมเป็นการให้โอกาสแก่สมาชิกของชุมชน โดยเท่าเทียมกัน ในการเข้าร่วมรับผลประโยชน์จากการพัฒนาและมีส่วนร่วมในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนยึดหลักที่ว่าประชาชนในท้องถิ่นคือผู้ที่พึงพึงปาย่อมต้องรู้คุณค่าของป่ามากกว่าผู้อื่น ย่อมสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับความหลากหลายของทรัพยากรป่า สถานที่ตั้งของทรัพยากรนานาชนิดในป่า สถานภาพของป่าในปัจจุบัน หลักการและวิธีการที่จะใช้ทรัพยากรป่าและการจัดการอนุรักษ์เพื่อให้ทรัพยากรป่ามีความยั่งยืน ด้วยแนวคิดนี้ประชาชนในท้องถิ่นจึงเป็นผู้มีความเหมาะสมอย่างยิ่ง ที่จะดูแลปกป้องและจัดการป่าชุมชนภายในชุมชนของตนวิธีการจัดการย่อมแล้วแต่ละชุมชนทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพป่า ทรัพยากรธรรมชาติในป่า การพึงพิงทรัพยากรป่า และประชาชนในท้องถิ่นย่อมมีทัศนคติต่อป่าชุมชนที่แตกต่างกัน

รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาแบ่งได้ 3 รูปแบบคือ

(1) การชักชวนให้เข้ามามีส่วนร่วม รูปแบบนี้รัฐบาลจะเป็นผู้วางแผนนโยบายและโครงการพัฒนาด้วยตนเอง ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดทำโครงการแต่อย่างใด แต่จะถูกชักชวนจากรัฐบาลให้เข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนของการดำเนินโครงการ เช่นกันร่วมลงแรงงานของชาวบ้านในการสร้างเหมืองฝาย เป็นต้น ลักษณะนี้จะพบในการวางแผนจากบนลงล่าง

(2) การเจรจาต่อรอง รูปแบบนี้รัฐบาลและตัวแทนของประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาและตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการจัดทำโครงการพัฒนา จะอยู่ในมือของรัฐบาลท้องถิ่น และตัวแทนหรือองค์กรประชาชน แม้ว่าในความเป็นจริงนั้น การริเริ่มโครงการจะยังคงมาจากรัฐบาลกลางก็ตาม แต่รัฐบาลท้องถิ่นและองค์กรประชาชนสามารถร่วมตัดสินใจ หรือเจรจาต่อรองผลประโยชน์กับรัฐบาลกลางได้ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของท้องถิ่นให้มากที่สุด ซึ่งผลสุดท้ายรัฐบาลกลางมักจะเป็นผู้ยอมโอนอ่อนผ่อนตามเสียงท้องถิ่น มิเช่นนั้นจะเป็นการฝืนมติของท้องถิ่น ซึ่งนำมาสู่ความขัดแย้งของรัฐกับประชาชนได้ การวางแผนพัฒนาในรูปแบบนี้ องค์กรประชาชน จะต้องมีความรู้สูง และมีความตื่นตัวในการรักษาผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น องค์กรประชาชนในประเทศไทยหลายจังหวัด แสดงความมีศักยภาพสูงสามารถเจรจาต่อรองเพื่อรักษาผลประโยชน์ของท้องถิ่นตนเองได้ แต่การเจรจาต่อรองที่เกิดขึ้น มักจะเกิดหลังจากที่รัฐบาลกลางได้กำหนดแผนพัฒนาไว้แล้ว หาใช่เป็นการยินยอม หรือเปิดโอกาสให้ตัวแทนท้องถิ่นหรือแม้แต่เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นเข้ามาร่วมในขั้นตอนการวางแผนแต่แรกไม่

(3) การจัดการวางแผนด้วยตนเอง รูปแบบนี้ประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้จัดการควบคุมและวางแผนพัฒนาการใช้ทรัพยากรด้วยตนเองโดยสิ้นเชิง นี่คือการวางแผนพัฒนาด้วยการพึ่งตนเองอย่างแท้จริง และเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบ การวางแผนแบบนี้ไม่อาศัยความคิดริเริ่ม และชักจูงหรือชักชวนจากบุคคลภายนอก หรือรัฐบาลเลย ประชาชนในท้องถิ่นสามารถวิเคราะห์และตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหา แนวทางการวางแผนพัฒนา หรือแม้กระทั่งการประเมินผล ติดตามสำรวจโครงการด้วยตนเอง รูปแบบนี้เป็นการเปิด

โอกาสอย่างเต็มที่แก่ประชาชนทุกคนในท้องถิ่น ให้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมโดยสมบูรณ์ บทบาทของบุคคลภายนอกคือการเข้าร่วมทำวิจัยแบบมีส่วนร่วมในกรณีที่ต้องการศึกษาวิจัยในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เมื่อนั้นประชาชนในท้องถิ่นและบุคคลภายนอกจะร่วมกันเก็บข้อมูลแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้อง และวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเสมอภาคกัน รูปแบบนี้ประชาชนในท้องถิ่นจะต้องมีความพร้อมและมีประสิทธิภาพสูง สำหรับประเทศไทยนั้น แม้สภาพของหลายแห่งจะมีความพร้อม และมีศักยภาพสูง สามารถทำแผนพัฒนาด้วยตนเองได้ แต่สภาพหลายแห่งยังต้องวางแผนตามกรอบที่กำหนดจากรัฐบาลกลาง ซึ่งกรอบเหล่านี้ยังไม่เปิดกว้างอย่างเสรีแก่ท้องถิ่นในการวางแผนตามที่ต้องการ หากกรอบเปิดโอกาสเป็นเพียงนโยบายกว้างกว้างจะ สามารถเปิดโอกาสให้องค์กรท้องถิ่นวางแผนพัฒนาอย่างอิสระ และตรงตามความต้องการท้องถิ่นอย่างแท้จริง

อคิน รพีพัฒน์ (อ้างใน อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์ (2542) ได้เสนอแนวคิดของคำว่ามีส่วนร่วมของประชาชนภายใต้สภาพสังคมชนบทไทยว่าน่าจะพิจารณา ได้ 2 ลักษณะคือ

(1) ลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรมของการพัฒนาชนบทของประชาชนในด้านต่างๆ ได้แก่ การค้นหาปัญหา จัดลำดับของปัญหา และสาเหตุของปัญหา การหาแนวทางการแก้ปัญหา และดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหานั้นและการประเมินผลการพัฒนา

(2) ลักษณะเงื่อนไขการเข้าร่วมกิจกรรม ว่าการที่ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาชนบทนั้น เป็นเพราะเงื่อนไขเหล่านี้หรือไม่ เช่น เกรงใจ ถูกบังคับ หรือมีสิ่งจูงใจเฉพาะหน้า เข้าใจ และยอมรับวัตถุประสงค์ของการพัฒนานั้นและเห็นว่ากิจกรรมดังกล่าว จะก่อให้เกิดประโยชน์ระยะยาวแก่ตนเองและประชาชน

ซึ่งขั้นตอนของการมีส่วนร่วมประชาชน สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามขั้นตอนต่างๆ ที่ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527) เสนอไว้ดังนี้คือ

(1) ร่วมทำการศึกษา ค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมทั้งความต้องการของชุมชน

(2) ร่วมค้นหา สร้างรูปแบบ และวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไข รวมทั้งลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน

(3) ร่วมวางแผนนโยบาย หรือแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมเพื่อจัดและแก้ไขปัญหา รวมทั้งสนองความต้องการของชุมชน

(4) ร่วมตัดสินใจใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

(5) ร่วมปรับปรุงระบบบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

(6) ร่วมกันลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงาน

(7) ร่วมปฏิบัติตามนโยบายแผนงานโครงการให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

(8) ร่วมควบคุมติดตามประเมินผลและบำรุงรักษาโครงการ ตลอดจนกิจกรรมที่ได้ทำไว้โดยทั้งเอกชน และรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

อคิน รพีพัฒน์ (อ้างใน อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์ , 2542) แบ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 4 ลักษณะ คือ

- (1) ร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหาตลอดจนแนวทางแก้ไขปัญหา
- (2) ร่วมในการตัดสินใจเลือกแนวทางและการวางแผนพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหา
- (3) ร่วมในการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน
- (4) ร่วมในการประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

เงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมโดยชุมชน (Gardner and Stern, 1996)

(1) ทรัพยากรนั้นอยู่ภายใต้การควบคุมของชุมชนท้องถิ่น ชุมชนท้องถิ่นมีอำนาจควบคุมการใช้ทรัพยากรที่อยู่ในชุมชนนั้นโดยกำหนดขอบเขตที่ชัดเจน ชุมชนมีอาณาเขตหรือบริเวณที่เป็นตำบล อำเภอ หมู่บ้าน ฯลฯ อีกทั้งทรัพยากรหรือสิ่งแวดล้อมที่อยู่ภายในขอบเขตของชุมชนนั้น ชุมชนหรือหมู่บ้าน สามารถที่จะจัดแจงทรัพยากรหรือสิ่งแวดล้อม ชุมชนมีอาณาเขตบริเวณและขอบเขตทรัพยากรเหล่านั้นที่ต้องการให้จัดการ อยู่ในอาณาเขตบริเวณนั้นด้วย เช่น ป่าไม้ แร่ธาตุ แม่น้ำ ลำคลอง ทรัพยากรบางอย่างไม่ถูกจำกัด หรืออยู่ในขอบเขตอยู่เท่านั้นเช่น สัตว์ป่า ป่าไม้ ถ้าเปรียบเทียบกับสัตว์กับป่าไม้ ป่าไม้จะอยู่ในขอบเขตมากกว่าสามารถควบคุมป่าไม้ได้มากกว่าสัตว์ สามารถบังคับใช้กฎระเบียบของท้องถิ่นได้เช่นชุมชนที่ดูแลป่าออกกฎไม่ให้ตัดไม้ทำลายป่าเพื่อนำไปสร้างบ้านหรือให้อนุญาตเก็บของป่าและสามารถติดตามเฝ้าดูความเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรได้ทุกระยะ ติดตามความเปลี่ยนแปลง ที่สามารถสังเกตได้ว่ามีความเสื่อมถอย การเพิ่มหรือลดปริมาณ คุณภาพศึกษาสิ่งที่เกิดขึ้นกับป่าไม้แม่น้ำลำคลองโดยอาศัยหลักการของประชาชนมีส่วนร่วม ในการแสดงความคิดเห็นแต่ต้องอยู่ภายใต้อำนาจและขอบเขตของชุมชน

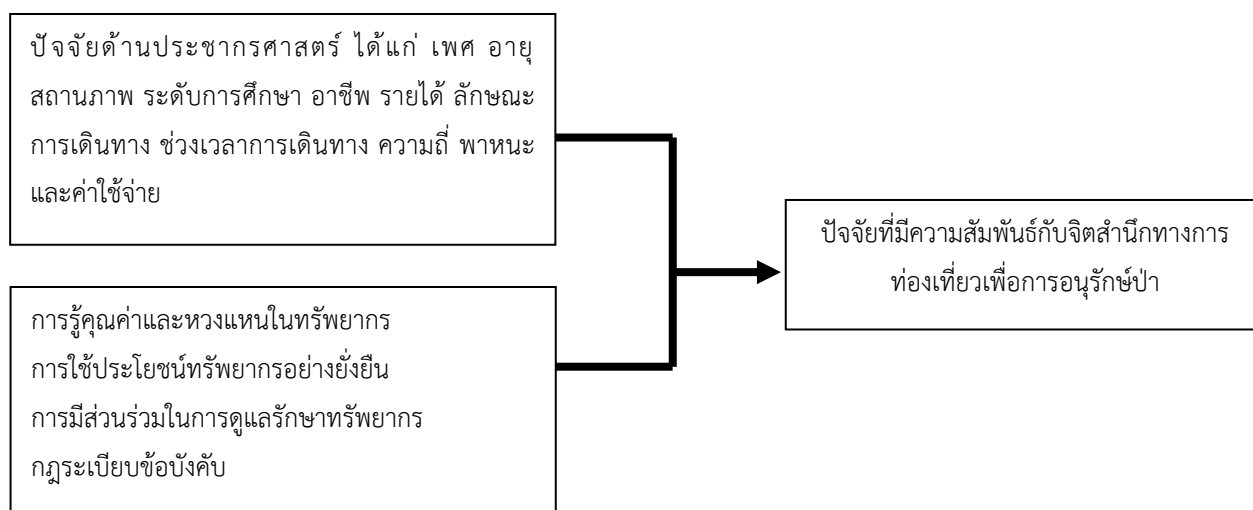
(2) ชุมชนต้องพึ่งพาอาศัยทรัพยากรนั้นเห็นความสำคัญต่อการยังชีพ เพราะว่าทรัพยากรสิ่งแวดล้อมก็ให้ประโยชน์ โดยที่สิ่งแวดล้อมที่อยู่ภายใต้การดูแลของชุมชน เกิดจากความร่อยหรอของทรัพยากร การเสื่อมโทรม การเสื่อมสภาพของสิ่งแวดล้อม ยากที่จะหาทรัพยากรอื่นมาทดแทน กว่าจะรู้ถึงประโยชน์ของทรัพยากรเหล่านั้นก็ต่อเมื่อทรัพยากรเหลือน้อยลงและหาได้ยากขึ้น ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในการอพยพชุมชนไปตั้งถิ่นฐานใหม่

(3) การดำรงอยู่ของชุมชนชุมชนที่มีเงื่อนไขที่ดีในการช่วยจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนนั้นจะต้องมีองค์ประกอบ ได้แก่ มีความมั่นคง มีประชาน้อย และรู้จักกันเป็นอย่างดี มีเครือข่ายทางสังคมที่แน่นแฟ้น ประชาชนในชุมชนจะมีความสามัคคี ผูกพันกันมากกว่าประชาชนที่อยู่ในสังคมเมือง มีบรรทัดฐาน ค่านิยม ประเพณีเดียวกันและมีความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรดีพอที่จะนำออกมาเป็นกฎระเบียบ

(4) กฎ ระเบียบและกระบวนการที่เหมาะสม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการกำหนดและการแก้ไขกฎระเบียบ ชุมชนเป็นผู้ควบคุมกระบวนการติดตามและบังคับการใช้กฎระเบียบโดยเน้นการกีดกันบุคคลภายนอก และจำกัดการกระทำของบุคคลในชุมชน ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมอยู่ภายใต้การควบคุมของชุมชน อีกทั้งกฎระเบียบต้องสอดคล้องกับสภาพทรัพยากร มีสิ่งจูงใจให้บุคคลปฏิบัติตามกฎและมีการลงโทษผู้ฝ่าฝืน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้เครื่องมือในการวิจัยคือแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลโดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามทำด้วยตนเอง ซึ่งเก็บข้อมูลในช่วงเดือนตุลาคม – ธันวาคม พ.ศ. 2565 เป็นระยะเวลา 3 เดือนโดยประมาณ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาเยือนในเขตพื้นที่ภาคเหนือ โดยใช้ในการกำหนดขนาดตัวอย่างตามสูตรของ W.G. Cochran (1953) โดยมีระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 และสัดส่วนความคลาดเคลื่อนไม่เกินร้อยละ 5 ซึ่งสามารถกำหนดตัวอย่างได้เท่ากับ 400 คนและใช้กระบวนการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

เครื่องมือที่ใช้และการวัดตัวแปรแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการท่องเที่ยว และส่วนที่ 3 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่า แบบสอบถามนั้นนำไปทดสอบคุณภาพความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ซึ่งค่าสถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพ คือ ค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (IOC : Index of item Objective Congruence) หรือดัชนีความเหมาะสม โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้ผลค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item-Objective Congruency: IOC) คำนวณค่าได้ระหว่าง 0.66 ถึง 1.00 ผ่านการทดสอบความตรงของเนื้อหาให้แต่ละคนพิจารณาถึงความเห็น ซึ่งผลจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item-Objective Congruency: IOC) เท่ากับ 0.78 และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูล แสดงผลค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation), การทดสอบสมมติฐานทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มที่เป็นอิสระกัน โดยใช้สถิติ t-test แบบ Independent Sample , การทดสอบสมมติฐานในความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่มีมากกว่า 2 กลุ่ม ใช้วิเคราะห์ความแปรปรวน

ทางเดียว (One – Way Analysis of Variance) โดยดูค่าความแปรปรวนจาก Homogeneity of Variances และใช้สถิติวิเคราะห์จากค่า One – Way Analysis of Variance และสถิติสหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ใช้หาค่าความสัมพันธ์ของตัวแปร 2 ตัวที่เป็นอิสระต่อกันหรือหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล 2 ชุด

การผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ การวิจัยนี้ได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยพะเยา (เอกสารรับรองเลขที่ UP-HEC 2.2/098/64)

ผลการวิจัย

จากการวิจัย พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 50.0 เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 42.0 เพศทางเลือก คิดเป็นร้อยละ 8.0 ส่วนใหญ่มีอายุ 20 – 29 ปี คิดเป็นร้อยละ 37 รองลงมา คือ อายุต่ำกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.3 ส่วนที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีน้อยที่สุด โดยมีเพียงร้อยละ 1.5 ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 71.0 ระดับการศึกษา ส่วนใหญ่จบมัธยมศึกษา/ปวช. คิดเป็นร้อยละ 45.7 รองลงมา คือ จบปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 39.0

ส่วนใหญ่มืออาชีพนักเรียน/นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 40.5 รองลงมา คือ ธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 21.7 มีรายได้ต่อเดือนไม่เกิน 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 46.5 รองลงมา คือ 15,001-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 23.3 ส่วนมากมีภูมิลำเนาอยู่ที่กำแพงเพชร คิดเป็นร้อยละ 43.0 มักเดินทางกับครอบครัวและญาติ คิดเป็นร้อยละ 44.8 รองลงมาคือ เดินทางกับกลุ่มเพื่อนคิดเป็นร้อยละ 35.5 ส่วนใหญ่เดินทางช่วงวันหยุดเทศกาลที่ติดต่อกัน คิดเป็นร้อยละ 36.0 รองลงมา คือ ช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ เสาร์-อาทิตย์ คิดเป็นร้อยละ 31.3

ส่วนใหญ่มีความถี่ในการเดินทางน้อยกว่า 3 เดือน/1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 55.2 รองลงมา คือ มากกว่า 6 เดือน/ 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 17.5 เดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 76.3 รองลงมา คือ รถโดยสารสาธารณะ คิดเป็นร้อยละ 8.7 มีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง 3,001-4,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 31.5 รองลงมา คือ ต่ำกว่า 2,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 24.3 มีวัตถุประสงค์ในการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ คิดเป็นร้อยละ 81.3 รองลงมา คือ ใช้เวลาร่วมกับบุคคลในครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 33.0 รู้จักแหล่งท่องเที่ยวจากเฟซบุ๊ก คิดเป็นร้อยละ 64.5 รองลงมา คือ ยูทูบ คิดเป็นร้อยละ 34.8

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.18$) (S.D. = 0.74) โดยด้านการรู้คุณค่าและหวงแหนในทรัพยากรอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.40$) (S.D. = 0.63) รองลงมาคือ ด้านการใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างยั่งยืนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.38$) (S.D. = 0.66) ด้านการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.13$) (S.D. = 0.65) และด้านกฎระเบียบข้อบังคับอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.83$) (S.D. = 0.92) ตามลำดับ

ด้านการรู้คุณค่าและหวงแหนในทรัพยากร พบว่า การทิ้งขยะไว้ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.48$) (S.D. = 0.77) รองลงมาคือ จัดให้มี

เจ้าหน้าที่ดูแลและรักษาสถานที่ให้เพียงพอเพื่อช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.44$) (S.D. = 0.78) และการสื่อความหมายให้นักท่องเที่ยวเข้าใจคุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยวในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.39$) (S.D. = 0.71)

ด้านการใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างยั่งยืน พบว่า ป่าเป็นทรัพยากรที่ควรใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่าและฟื้นฟูไม่ให้เกิดสภาพลงอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.42$) (S.D. = 0.77) รองลงมาคือควรศึกษาและประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.41$) (S.D. = 0.77) และไม่ควรถัดเขียนลงบนบริเวณ ใด ๆ ของทรัพยากรการท่องเที่ยวในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.37$) (S.D. = 0.82)

ด้านการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากร พบว่า ควรประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยวอย่างระมัดระวัง เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.29$) (S.D. = 0.85) รองลงมาคือ ควรมีการศึกษาและสำรวจเพื่อจะได้พบทรัพยากรการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.23$) (S.D. = 0.96) และควรปล่อยให้เจ้าหน้าที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรเป็นของเจ้าหน้าที่ที่ดูแลพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเท่านั้นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 3.90$) (S.D. = 1.17)

ด้านกฎระเบียบข้อบังคับ พบว่า ทุกคนควรปฏิบัติตามระเบียบและข้อบังคับในแหล่งท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัดอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.22$) (S.D. = 0.99) รองลงมาคือ ควรออกกฎหมายหรือข้อบังคับเพื่อคุ้มครองทรัพยากรการท่องเที่ยวในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.16$) (S.D. = 0.96) และไม่จำเป็นต้องมีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.13$) (S.D. = 1.58)

ผลการทดสอบสมมติฐานเพื่อทดสอบความสัมพันธ์สามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเพศที่มีผลต่อจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่า

เพศ	n	$\bar{x}$	S.D.	t	df	Sig.
ชาย	168	4.21	0.53	1.245	366	0.214
หญิง	200	4.14	0.58			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีเพศต่างกันมีจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่าไม่แตกต่างกัน ($t = 1.245$, $Sig = 0.214$) แสดงว่า เพศแตกต่างกันไม่มีผลต่อระดับจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่า

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างอายุที่มีผลต่อจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่า

จิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่า	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	4.597	5	0.919	3.098	.009
ภายในกลุ่ม	116.931	394	0.297		
รวม	121.528	399			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีอายุต่างกันมีผลต่อจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่าแตกต่างกัน ($F = 3.098$, $Sig = 0.009$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ดังนั้น เพื่อให้ทราบถึงความแตกต่างระหว่างจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่ากับอายุที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยจึงได้ทำการทดสอบต่อโดยใช้วิธีการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี LSD (Least Significant Difference) ปรากฏผลดังตาราง 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่า จำแนกตามอายุ

อายุ	อายุ					
	< 20 ปี	20 – 29 ปี	30 – 39 ปี	40 – 49 ปี	50 – 59 ปี	≥ 60 ปี
< 20 ปี	-	.05352	-.02842	.33481*	.04227	-.11652
20 – 29 ปี		-	-.08194	.28128*	-.01125	-.17005
30 – 39 ปี			-	.36322*	.07069	-.08811
40 – 49 ปี				-	-.29253*	-.45133
50 – 59 ปี					-	-.15880
≥ 60 ปี						-

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 เมื่อทดสอบความแตกต่างของจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่าจำแนกตามอายุเป็นรายคู่ พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีอายุแตกต่างกัน มีจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่าที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสถานภาพกับจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่า

จิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่า	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	.255	2	0.127	0.417	.659
ภายในกลุ่ม	121.273	397	0.305		
รวม	121.528	399			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีสถานภาพต่างกันมีจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่าไม่แตกต่างกัน ($F = 0.417$, $Sig = 0.659$) แสดงว่า สถานภาพต่างกันไม่มีผลต่อจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่า

ตารางที่ 5 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระดับการศึกษากับจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่า

จิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่า	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	5.271	5	1.054	3.573	.004
ภายในกลุ่ม	116.257	394	.295		
รวม	121.528	399			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่าแตกต่างกัน ($F = 3.573$, $Sig = .004$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ดังนั้น เพื่อให้ทราบถึงความแตกต่างระหว่างจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่ากับระดับการศึกษาที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยจึงได้ทำการทดสอบต่อโดยใช้วิธีการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี LSD (Least Significant Difference) ปรากฏผลดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่าจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	ระดับการศึกษา					
	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา/ปวช.	อนุปริญญา	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี	อื่นๆ
ประถมศึกษา	-	.04856	.04568	.01418	.14356	.51510*
มัธยมศึกษา/ปวช.		-	-.00287	-.03438	.09501	.46655*
อนุปริญญา			-	-.03151	.09788	.46942
ปริญญาตรี				-	.12939	.50093*
สูงกว่าปริญญาตรี					-	.37154
อื่นๆ						-

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 6 เมื่อทดสอบความแตกต่างของจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่าจำแนกตามระดับการศึกษาเป็นรายคู่ พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่าที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 7 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างอาชีพกับจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่า

จิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่า	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	4.032	5	.806	2.704	.020
ภายในกลุ่ม	117.496	394	.298		
รวม	121.528	399			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 7 พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่าไม้แตกต่างกัน ($F = 2.704$, $Sig = .020$) แสดงว่า อาชีพต่างกันไม่มีผลต่อจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่า

ตารางที่ 8 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างรายได้กับจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่า

จิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่า	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	1.464	5	.293	.961	.442
ภายในกลุ่ม	120.064	394	.305		
รวม	121.528	399			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 8 พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีรายได้ต่างกันมีจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่าไม้แตกต่างกัน ($F = 0.961$, $Sig = .442$) แสดงว่า รายได้ต่างกันไม่มีผลต่อจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่า

ตารางที่ 9 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างลักษณะการเดินทางกับจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่า

จิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่า	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	1.354	4	.338	1.112	.350
ภายในกลุ่ม	120.174	395	.304		
รวม	121.528	399			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 9 พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีลักษณะการเดินทางต่างกันมีจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่าไม้แตกต่างกัน ($F = 1.112$, $Sig = .350$) แสดงว่า ลักษณะการเดินทางที่ต่างกันไม่มีผลต่อจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่า

ตารางที่ 10 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างช่วงเวลาการเดินทางกับจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่า

จิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่า	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	9.802	3	3.267	11.580	.000
ภายในกลุ่ม	111.726	396	.282		
รวม	121.528	399			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 10 พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีช่วงเวลาการเดินทางต่างกันมีจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่าแตกต่างกัน ($F = 11.580$, $Sig = .000$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ดังนั้น เพื่อให้ทราบถึงความแตกต่างระหว่างจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่ากับช่วงเวลาการเดินทางที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยจึงได้ทำการทดสอบต่อโดยใช้วิธีการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี LSD (Least Significant Difference) ปรากฏผลดังตาราง 11

ตารางที่ 11 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่า จำแนกตามช่วงเวลาการเดินทาง

ช่วงเวลาการเดินทาง	ช่วงเวลาการเดินทาง			
	ช่วงวันธรรมดา จันทร์ – ศุกร์	ช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ เสาร์ – อาทิตย์	วันหยุดเทศกาลที่ ติดต่อกัน	อื่นๆ
ช่วงวันธรรมดา จันทร์ – ศุกร์	-	-.34902*	-.32705*	-.03120
ช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ เสาร์ – อาทิตย์		-	.02197	.31782*
วันหยุดเทศกาลที่ ติดต่อกัน			-	.29585*
อื่นๆ				-

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 11 เมื่อทดสอบความแตกต่างของจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่าจำแนกตามช่วงเวลาการเดินทางเป็นรายคู่ พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีช่วงเวลาการเดินทางแตกต่างกัน มีจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่าที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 12 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความถี่ในการเดินทางกับจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่า

จิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่า	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	.686	4	.171	.560	.692
ภายในกลุ่ม	120.842	395	.306		
รวม	121.528	399			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 12 พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีความถี่ในการเดินทางต่างกันมีจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่าไม่แตกต่างกัน ($F = 0.560$, $Sig = .692$) แสดงว่า ความถี่ในการเดินทางที่ต่างกันไม่มีผลต่อจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่า

ตารางที่ 13 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างพาหนะที่ใช้ในการเดินทางกับจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่า

จิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่า	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	3.590	5	.718	2.398	.037
ภายในกลุ่ม	117.938	394	.299		
รวม	121.528	399			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 13 พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีพาหนะที่ใช้ในการเดินทางต่างกันมีจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่าแตกต่างกัน ($F = 2.398$, $Sig = .037$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ดังนั้น เพื่อให้ทราบถึงความแตกต่างของจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่ากับพาหนะที่ใช้ในการเดินทางที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยจึงได้ทำการทดสอบต่อโดยใช้วิธีการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี LSD (Least Significant Difference) ปรากฏผลดังตาราง 14

ตารางที่ 14 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่า
จำแนกตามพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง

พาหนะที่ใช้ในการ เดินทาง	พาหนะที่ใช้ในการเดินทาง					
	รถยนต์ ส่วนตัว	รถโดยสาร สาธารณะ	รถบัสหรือรถตู้ บริษัทนำเที่ยว	รถเช่า เหมา	รถจักรยานยนต์ ส่วนตัว	อื่นๆ
รถยนต์ส่วนตัว	-	-.10025	.03803	.10574	-.39245*	.10253
รถโดยสาร สาธารณะ		-	.13828	.20599	-.29220	.20278
รถบัสหรือรถตู้ บริษัทนำเที่ยว			-	.06771	-.43049*	.06449
รถเช่าเหมา				-	-.49819*	-.00322
รถจักรยานยนต์ ส่วนตัว					-	.49498*
อื่นๆ						-

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 14 เมื่อทดสอบความแตกต่างของจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่าจำแนกตามพาหนะที่ใช้ในการเดินทางเป็นรายคู่ พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีช่วงเวลากการเดินทางแตกต่างกัน มีจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่าที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 15 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวกับจิตสำนึก
ทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่า

จิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่า	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2.889	4	.722	2.405	.049
ภายในกลุ่ม	118.638	395	.300		
รวม	121.528	399			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 15 พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวต่างกันมีจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่าแตกต่างกัน ($F = 2.405$, $Sig = .049$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ดังนั้น เพื่อให้ทราบถึงความแตกต่างระหว่างจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่ากับค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยจึงได้ทำการทดสอบต่อโดยใช้วิธีการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี LSD (Least Significant Difference) ปรากฏผลดังตาราง 16

ตารางที่ 16 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่าจำแนกตามค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยว

ค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยว	ค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยว				
	≤ 2,000 บาท	2,001 – 3,000 บาท	3,001 – 4,000 บาท	4,001 – 5,000 บาท	≥ 5,000 บาท
≤ 2,000 บาท	-	-.09434	-.10958	-.06445	.22840
2,001 – 3,000 บาท		-	-.01523	.02990	.32274*
3,001 – 4,000 บาท			-	.04513	.33797*
4,001 – 5,000 บาท				-	.29284*
≥ 5,000 บาท					-

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 16 เมื่อทดสอบความแตกต่างของจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่าจำแนกตามค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวเป็นรายคู่ พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกัน มีจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่าที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

การวิจัย “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่า” ครั้งนี้ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ปัจจัยทางประชากรศาสตร์ที่ศึกษา พบว่า เพศ สถานภาพ อาชีพ รายได้ ลักษณะการเดินทางและความถี่ในการเดินทาง เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่าที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กิตติพล แต่งผิว (2558) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อจิตอาสาของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนตำบลมะขาม อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี พบว่าประชาชนที่มีเพศ อาชีพ รายได้ ที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับจิตอาสาของประชาชนในการอนุรักษ์ไม่แตกต่าง

กัน หากแต่อายุ ระดับการศึกษา ช่วงเวลาการเดินทาง พาหนะที่ใช้และค่าใช้จ่ายที่แตกต่างกัน ย่อมมีผลต่อ จิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่าที่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสวรินทร์ นิล อุทัย (2562) ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการโรงแรมสีเขียว โดยพบว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ที่แตกต่างกัน มีผลต่อการ เลือกใช้บริการโรงแรมสีเขียวที่แตกต่างกัน

จิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่าโดยความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการรู้คุณค่า และห่วงใยในทรัพยากรอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างยั่งยืนอยู่ใน ระดับมากที่สุด ด้านการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรอยู่ในระดับมากและด้านกฎระเบียบข้อบังคับอยู่ใน ระดับมาก สรุปผลจากการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่า พบว่า เพศ สถานภาพ อาชีพ รายได้ ลักษณะการเดินทาง ความถี่ในการเดินทางเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับ จิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่าไม่แตกต่างกัน ส่วนนักท่องเที่ยวที่มีอายุ ระดับการศึกษา ช่วงเวลาการเดินทาง พาหนะที่ใช้ในการเดินทางค่าใช้จ่าย ต่างกันมีปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกทางการ ท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยปัจจัยด้านการรู้คุณค่าและ ห่วงใยในทรัพยากร ด้านการใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ด้านการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากร และด้านกฎระเบียบข้อบังคับ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (r) ของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับ จิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่าเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับปรีดี นุกุลสมปรารถนา (2560) ที่ศึกษาประสบการณ์ จิตสำนึกร่วมชุมชน และความผูกพัน ที่มีต่องานโดยผู้ที่เข้าร่วมงานมหรหรรมี ได้รับ ประสบการณ์ เกิดความรู้สึกของจิตสำนึกร่วมชุมชน และมีความผูกพันต่อการจัดงานมหรหรรมีในภาพรวมระดับ ปานกลาง ความสัมพันธ์ระหว่าง ประสบการณ์ จิตสำนึกร่วมชุมชน และความผูกพันที่มีต่องานมหรหรรมี มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .001 และพบว่าอิทธิพลทางตรงจากประสบการณ์ส่งผลให้เกิด ความผูกพันต่อการจัดงานมหรหรรมีน้อยกว่าอิทธิพลทางอ้อม กล่าวคือประสบการณ์ที่ส่งผลต่อจิตสำนึกร่วม ชุมชน สามารถสร้างความผูกพันต่อการจัดงานมหรหรรมีได้มากกว่า อย่างไรก็ตาม ทั้งประสบการณ์และจิตสำนึก ร่วมชุมชน เป็นส่วนที่เสริมกันให้เกิดความผูกพันต่อการจัดงานมหรหรรมี

โดยผลจากการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่าสามารถ นำไปต่อยอดในการศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบ กิจกรรม รวมไปถึงการสร้างการรับรู้ทางการท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์ที่ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยวได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันของนักท่องเที่ยว มีผลต่อจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่าที่แตกต่างกัน จึงควรมีการส่งเสริมด้านการสร้างจิตสำนึกที่เน้นให้เห็นถึงผลกระทบ การสร้างการรับรู้ที่เข้าถึงได้ทุกช่วงวัยผ่านกระบวนการสื่อต่างๆอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยอื่นๆที่อาจมีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ป่าในเขตพื้นที่อื่นๆ
2. ควรมีการศึกษาถึงตัวแปรทางด้านความรู้สึกต่อสภาพแวดล้อมของนักท่องเที่ยว เช่น สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับปริมาณขยะ ความสวยงามของภูมิทัศน์ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆเพื่อให้ครอบคลุมทุกองค์ประกอบ
3. ควรมีการศึกษาการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ป่าในเขตพื้นที่อนุรักษ์ของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- Akin Rapeepat. (1984). Community Participation in Rural Development in Thai Social and Cultural Conditions. Bangkok: Saksopa Publishing.
- Anurak Panyanuwat. (1999). Teaching Documents for Community courses Resources and Environmental Development. Bangkok: M.P.T.
- BLT. (2019). It is expected that in 2019, 39 million foreigners will travel to Thailand. Retrieved on 14 October 2019, from <https://www.bltbangkok.com/CoverStory/>
- Chitra Yuphong et al. (2020). Knowledge, Attitude and Participation of Lay People in Salakpar Wildlife Sanctuary Kanchanaburi Province. From http://journal.nmc.ac.th/th/admin/Journal/2020Vol11No1_31.pdf
- Dachanee Emphandhu and Surachet Chetthamas. (1996). Ecotourism: Concepts, Principles and Possibilities of Application in National Parks. Documents from the Symposium on National Parks and Recreation and Tourism in the Next Decade for Sustainable Resources. Bangkok : Royal Forest Department.
- Department of National parks Wildlife and Plant Conservation. (2018). 55 Years of Thai National Parks. Bangkok: National Park Office. Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation.

- Gardner, G.T. and P.Stern. (1996). Environment Problems and Human Behavior. Boston: Allyn and Bacon.
- Kittiphon Taengphuew et al. (2015). Factors Affecting the Volunteers' Spirit of People Concerning the conservation of Natural Resources and Environment in Makam Sub-district , Makam District, Chanthaburi Province. Ramphaibarni Research Journal, Year 9, Issue 3, June - September 2015.
- Ministry of Tourism and Sports. (2017).Tourism Economic Report No.7. Bangkok: Excellent Business Management Company Limited.
- Nattawat Suttiyotin. (2016). Theory of Consciousness Creating Awareness and Cultivating Consciousness. From <http://nattawatt.blogspot.com/2016/12/consciousness.html>
- Oun Subdistrict Administrative Organization. (2018). Conservation of Natural Resources and the Environment. Retrieved on 12 April 2021, from http://www.ounlocal.go.th/news-detail_423_7765
- Pairat Techarin. (1984). Strategies and methods for promoting public participation in community development work in public participation in development. Bangkok: Saksopa Publishing.
- Pridi Nukulomprathana. (2017). A study of Experience , Sense of Community and Engagement towards Events. Bangkok University.
- Protected Area Rehabilitation and Development Office. (2021). Statistical information 2021. Retrieved on 12 April 2021, from <https://www.dnp.go.th/statistics/2564/index.html>
- Sawarin Nilauthai. (2019). Approaches to Developing Factors Affecting to Selecting Green Hotel. National Institute of Development Administration. Bangkok.
- Sripen Durongkadej. (1996). Principles of Public Participation in Community forest Management. Pages 121- 129. In 100 years of the Royal Forest Department. Chiang Mai: Nanthakarn Graphic Printing.
- Thanrada Duangkaew, Natnicha Hasunthorn. (2020). Public Participation according to Sustainable Tourism Principles of Ban Sai Noi Ecotourism Village , Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. Journal of Humanities and Social Sciences. Rajapruek University.

- The Chaipattana Foundation. (2020). Concepts and Theories Regarding the Development and Conservation of Natural Resources and the Environment. Retrieved on 12 April 2021, from <https://www.chaipat.or.th/concept-and-theory-development/development-and-conservation-of-natural-resources.html>
- Yuthasak Supasorn. (2019). Direction of Thai tourism in 2019. Retrieved on 14 October 2019, from <https://www.tatreviewmagazine.com/article/tourism-thailand-2019/>

